

Schriftlezing: Romeinen 1:16-32 en 10:4-17

Tekst: Zondag 35

Lb. 328:1,2,3

Ps. 106:2,8,22

Ps. 56:3,4

Ps. 33:1,2

Ps. 97:1,3,4

Gehouden te: Baflo, 28-10-12 (14.30 u.)

Thema: Vereer de HEER naar zijn woord

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

1. Vereren en bezoeken

U bent op dit moment bezig met het vereren van God. Want u bent als gemeente bij Hem op bezoek. Net als vanmorgen. Bijzonder eigenlijk, om zo dicht bij de Heer te zijn?

Voelt u zich vereerd met de uitnodiging om te komen en met Christus verbonden te zijn? Zo dichtbij hem, door zijn Geest. Als we avondmaal vieren is dat nog intenser, nog closer.

Het brengen van een bezoek aan iemand, die je hoogacht, is een uiting van eerbied en genegenheid. Je kunt je ook met iemands bezoek vereerd voelen. Bij voorbeeld wanneer de burgemeester bij je in huis komt. En al helemaal, wanneer de koningin zou komen.

Dit geldt nog veel meer bij het vereren van God. Wij vereren God, door Hem op te zoeken daar, waar Hij zich laat vinden. Daar waar Hij bij ons op bezoek komt en ons wil ontmoeten als zijn eigen volk. Ontmoeting is een passende term.

Waar wil de Heer ons dan ontmoeten? Daar waar Hij zelf zijn Woord levend aanwezig laat zijn door de Heilige Geest. Onder andere in de vergadering van zijn gemeente. Zoals in het Oude Testament in de tempel en later in de synagoge.

God wil vereerd worden met ons bezoek. Zo lief heeft Hij ons. God wil vereerd worden door ons. Zo heilig is Hij. Het komt daarom heel precies in de verering van God.

De Heer laat dat niet aan onze vrijheid en voorkeur over. Maar Hij bindt onze verering aan zijn Woord. Goed om te bedenken op deze Bijbelzondag.

Het tweede gebod dient hiervoor. De catechismus zet dus terecht de verering van God centraal. Dus:

Vereer de HEER naar zijn woord.

2. Beelden en boeken

Bent u wel eens in een grote Rooms Katholieke kathedraal geweest? Indrukwekkend is dat, niet waar? De ruimte, de lichtinval door de gebrandschilderde ramen, de gewijde sfeer... Men kon er vroeger wel wat van. Architectuur om God te vereren.

Toch kun je als gereformeerde christenen een gevoel van vervreemding krijgen, als je in zo'n kerkgebouw al die beelden ziet. Ze beogen wel wat te vertellen. Maar je hebt in je achterhoofd de beelden als 'boeken van de leken' uit zondag 35. Waarschijnlijk bekijk je het vandaag als uitingen van religieuze kunst. Maar zo bekeek men het niet in de tijd dat de catechismus werd geschreven. In de Middeleeuwen was de kerk vol geraakt van heiligen en heiligenbeelden. En in gelijke mate was het levende Woord van God uit de erediensten verdwenen. Dat veranderde met de Reformatie van de 16^e eeuw. Toen kwam het Woord van God weer centraal kwam te staan in de kerk. Ook in de volkstaal van de mensen. Toen kregen we tegelijk weer oog voor het eigen karakter van het tweede gebod van de wet.

Wat is die eigen aard van dit tweede gebod vergeleken met het eerste gebod? In het eerste gebod zegt God tegen zijn bevrijde volk: "Dien mij alleen, de HEER, uw God, die u bevrijd heb uit Egypte uit het slavenhuis. Geen andere goden dus naast mij of in plaats van mij." Maar in het tweede gebod, zegt de Heer tegen datzelfde verlost volk: "Dien mij alleen en op de manier, zoals Ik u die voorschrijf. Ik de HEER, uw God." Kort gezegd: "Het eerste gebod wijst naar de ware God, het tweede naar de ware Gods-dienst." ¹ Het één heeft dus alles te maken met het ander. En van het één komt zomaar het ander. Zonde tegen het tweede gebod ontaardt nogal eens tot zonde tegen het eerste gebod.

De geschiedenis van Israël kent daarvan de nodige voorbeelden. Bekendste verhaal: Het gouden kalf bij de Sinaï. Aäron en Israël bedoelden helemaal niet om een afgod te maken en te vereren. Maar ze wilden de HEER vereren op deze manier. Toch kan dat uiteindelijk bij de HEER vallen onder het oordeel: afgodendienst. En de Efraïmiet Micha uit Richteren 17 en 18 wilde echt de HEER dienen met het beeldje dat hij gemaakt had en neergezet in het kapelletje op zijn erf. Maar hij kwam wel direct in conflict met dit tweede gebod. Want daar verbiedt God juist dergelijke praktijken. Hij wil vereerd worden op de plaats, die Hij verkiezen zal. In het vervolg van die geschiedenis blijkt hoe giftig deze zonde is. Het is als een infectieziekte, die een hele stam, ja bijna het hele volk in zijn macht krijgt. De Daniëten roven Micha's beeldje en plaatsen het in een heiligdom in de stad Dan. En juist daar komt later één van de gouden kalveren te staan, die Jerobeam de zoon van Nebat oprichtte. Daarmee deed hij Israël zondigen, zegt de Schrift bij herhaling. We hebben dat verhaal van Jerobeam en de gouden kalveren in Betel en Dan pas nog gelezen op de catechisatie.

3. Beelden, vormen en Woord

Waarom heeft deze zonde zo grote aantrekkingskracht op de mensen? Waarom maken mensen steeds weer godenbeelden? Wat verbeelden ze zich over God? Laten we eens kijken want mensen bedoelen met het maken van beelden en voorstellingen van God of van andere goden. Het gaat er daarbij niet allereerst om, dat het onzichtbare zichtbaar gemaakt moet worden. Men wil niet van de onzichtbare God of god (zonder hoofdletter) een min of

¹ J. Douma, De tien geboden I, p. 52.

meer goed gelijkend portret maken. Aäron dacht echt niet dat God er uit zag al een jonge stier.

Nee, de bedoeling van het maken van godenbeelden is: God beschikbaar maken en hanteerbaar. Als mensen willen we over God en zijn kracht kunnen beschikken. We denken God naar onze hand te kunnen zetten.

Beelden geven een aanrakingspunt aan Gods krachten. Daar heb je God bij de hand en kun je Hem met je hand of je gedachten aanraken. Hier is God, denk je.

In zo'n beeld wordt de hoge spanning van God omgezet naar een niveau, dat voor mensen dragelijk en daarmee hanteerbaar is. Beelden zijn als het ware de transformatorhuisjes voor de kracht van God.

Die goddelijke krachten moet je vaardig zien te bespelen. Met allerlei vaste gebruiken en gewoonten. Zo moet je jouw god te vriend houden. Anders stelt hij zich niet aan jou beschikbaar. Wanneer jij je goed en vakkundig aan de regels houdt en op tijd je offers brengt, dan komt god vanzelf wel. Elke heidense godsdienst is op dat principe gebaseerd.

God beschikbaar krijgen en houden, om zelf uiteindelijk als God te worden. Dat is het duivelse gif in de zonde tegen het tweede gebod. De hoogmoed dus. Dat is de kern van het virus. En het heeft een goede voedingsbodem.

'De HEER alleen als God aanvaarden? Prima. Maar dien Hem dan wel op de manier die jij aantrekkelijk vindt. Dat kun je zelf wel uitmaken.' Dat probeert de boze ons wijs te maken.

Kijk, dan staat het gebod ineens heel dichtbij ons. Het spreekt ons in ons eigen denken en leven aan. "Ik kan de Heer toch wel dienen op mijn manier? Ik geloof wel in God, natuurlijk wel. Maar daar heb ik de kerk en de preek niet bij nodig?"

"Ik vind het leven, dat ik nu heb, prima zo. Als ik er behoefte aan heb, kom ik wel in de kerk. Waarom zou ik elke zondag twee keer moeten? Ik heb aan een preek wel genoeg? O ja, waar staat eigenlijk in de Bijbel, dat je twee keer naar de kerk moet?"

U herkent deze manier van denken vast wel, uit uw eigen hart. Het is God willen dienen op je eigen manier. Eigenwillige godsdienst, noemt de Bijbel dat.

Maar er zijn meer manieren van denken, die op gespannen voet staan met wat God hier vraagt. Ook een meer behoudende manier van denken en reageren. Als we zo hechten aan bepaalde vormen en tradities in kerk en eredienst, dat zelfs het denken over verandering en vernieuwing al verdacht is en onbespreekbaar... Want zo zijn onze manieren.

Of ook wanneer bepaalde veranderingen of vernieuwingen worden gepropageerd als dé manier om God te dienen in onze moderne tijd. Want onze tijd vraagt andere manieren.

Maar ho even! God is niet gebonden aan onze manieren en vormen. God hoeft zich niet te schikken naar wat ons welgevallig is en al dan niet past in ons leven en ons tijdsbeeld.

De HEER is de levende God. Zijn woord is het levende woord. Zijn Geest de levendmakende Geest, die altijd in beweging is als de adem van God. Hij bepaalt ons bij wat God van zichzelf heeft laten zien in Jezus Christus. Hij houdt met zijn Woord ook de kerk in beweging. Hij houdt van een levende gemeente, van kinderen van God die beeld van Hem zijn. En zo spiegel van Gods liefde. Geen beelden maken dus, maar beeld van God en van Christus zijn als mensen.

4. Ernst

Het mag duidelijk zijn, dat het gevaar van zonde tegen het tweede gebod groter is, dan wij denken. Wie alleen aan houten en stenen beelden van God denkt en zijn eigen denkbeelden over God vergeet, die heeft de ernst van dit tweede gebod niet verstaan.

Dat het hier om een ernstige zaak gaat, blijkt wel. De Heer noemt zichzelf hier een naijverige God, een jaloerse God. Dat betekent: Hij is een God die zich doet gelden. Hij duldt geen andere goden naast zich.

Hij zegt: "Ik straf de zonde van vaders bij kinderen, klein- en achterkleinkinderen, wanneer men Mij ontrouw is..."

Hoe erg die straf kan zijn, blijkt bij voorbeeld uit Romeinen 1. Daar lezen we o.a.:

"En vanuit de hemel openbaart Gods toorn zich over al het kwaad en onrecht van hen die met hun onrechtvaardigheid de waarheid geweld aandoen." (Rom. 1:18)

Wanneer mensen de geopenbaarde waarheid van God verdringen door leugens en eigen bedenksels, dan gaat de ware verering van God er het eerste aan. Men kent God wel uit zijn openbaring, uit zijn werken of zelfs uit de Bijbel. Maar men eert en dankt Hem niet als God.

God is voor veel mensen, heidenen en soms ook voor sommige christenen, geen persoonlijke God. Maar een bundeling van krachten en goede hoedanigheden, die men denkt te kunnen gebruiken.

Maar dat is altijd al op niets uitgelopen, zegt Paulus. En die overleggingen zullen altijd weer op niets blijken uit te lopen. Ze bederven en verduisteren het leven en het verstand.

"Terwijl ze beweren wijs te zijn, zijn ze dwaas en hebben ze de majesteit van de onvergankelijke God ingewisseld voor beelden van vergankelijke mensen, vogels, lopende en kruipende dieren." (Rom. 1:22,23)

Zo wordt God vergeten, zijn Woord aan de kant gezet, soms zelfs onder vrome woorden. Maar God laat dat niet ongestraft. Wanneer men zo over God denkt, dan geeft God de mensen over aan zo'n verderfelijke manier van denken. En wat daar allemaal uit voortkomt aan onreinheden, zonden en vuilheid en schandelijke lusten, geeft Paulus duidelijk aan in dit hoofdstuk.

Mensen maken zich een beeld van God, dat niet strookt met de Bijbel. We willen allemaal in ons hart God aanpassen aan onze wensen en onze smaak. God snijden op onze maat. Dat verbiedt de HEER nu juist in dit gebod. Hij wil geen God zijn in onze pasvorm.

De HEER betoont zich aan ons en aan heel zijn volk als een God die zich doet gelden. Hij komt op bezoek, op inspectie. Maar als wij Hem eigenwillig vereren, dan wordt zijn hoog bezoek een bezoeking. Dan komt Hij namelijk in toorn. Want God kan het niet hebben, dat zijn volk denkt Hem te kunnen liefhebben op eigen manier.

God de HEER wil door ons vereerd worden naar zijn Woord. Zo zegt de catechismus het ook in deze zondag: *"Dat wij God op geen enkele manier afbeelden en Hem op geen andere wijze vereren, dan Hij in zijn woord bevolen heeft."* En in antw. 98 is

sprake van de levende verkondiging van zijn Woord, waardoor God zijn christenen wil laten onderwijzen.

5. Oneindige gunst

In het tweede gebod leert de HEER ons om veel groter te denken van zijn genade dan van zijn straf. Let u maar op de laatste woorden:

"... want ik, de HEER, uw God, duld geen andere goden naast mij. Voor de schuld van de ouders laat ik de kinderen boeten, en ook het derde geslacht en het vierde, wanneer ze mij haten; maar als ze mij liefhebben en doen wat ik gebied, bewijs ik hun mijn liefde tot in het duizendste geslacht."

Een andere weergave is verhelderend. "Ik de HEER, uw God, ben een God die zich doet gelden." Tegenover mijn straf tot in vier geslachten bij volgehouden ontrouw en eigenwilligheid, "bewijs Ik gunst tot in het verst denkbare geslacht, wanneer men mij trouw is en mijn geboden in acht neemt."

Bij eigenwillige godsdienst is het in vier geslachten bekeken, als de kinderen het slechte spoor van hun ouders volgen en voortzetten. Ontrouw in het dienen van God kan zich wreken in de volgende generaties.

Denk daar alstublieft niet te gering over. Neem op dit terrein niet de binnenbocht. Want voor je het weet ben jij of zijn je kinderen van de weg af. Want de HEER is de God van het verbond. Daarom is wat je als ouders doet niet neutraal voor je kinderen. Je geeft ze een voorbeeld, hoe dan ook, ten goede of ten kwade. En, volwassen geworden, hebben ze hun eigen verantwoordelijkheid. Uiteraard. Maar bij trouw in het vereren van de HEER naar zijn woord raken de genade van God nooit op, zegt Hij. Gods gunst reikt dan tot in het verst denkbare geslacht. Dat is niet een verdienste van christenouders. Maar God wil de trouwe en aanhoudende keuze voor Hem wel zegenen. Hij verbindt er de kracht van zijn Geest aan. Zoals Hijzelf door zijn Geest die keuze, dat levende geloof heeft laten bewerken. Hij heeft ons immers zelf uitgekozen in zijn liefde.

Daarin heeft God een belangrijke rol weggelegd voor de verkondiging van zijn Woord. Dat is bij uitstek het instrument van de Geest om mensen levend te maken. In het woord van de HEER ligt de genade van God hoog opgetast, om uitgedeeld te worden.

Paulus zegt in Romeinen 10: Je hoeft er als mens niet de wereld vol moeite voor te doen om God te bereiken, om zijn gunst aan te raken. Je hoeft hemel en aarde niet te bewegen om aan Christus en zijn Woord en het heil deel te krijgen. Het zou heidens zijn om dat te denken. Heidenen moeten immers tal van handelingen verrichten om hun goden gunstig te stemmen.

Maar bij de Heer is het heel eenvoudig en heel dichtbij.

"Het woord is dicht bij u, in uw mond en in uw hart' – en dat betekent: de boodschap van het geloof die wij verkondigen, is dicht bij u." (Rom. 10:8)

Dat was al het ABC van het Oude Testament. Want Paulus haalt die woorden bij Mozes weg, Deut. 30:14. Het is niet minder het ABC van het Nieuwe Testament.

Dat woord van de Heer is levend. Het is niet star en onbeweeglijk. Beelden zijn dat wel. Gesneden en gegoten beelden staan daar maar te staan. Denkbeelden, ideeën en tradities, ze zijn o zo moeilijk te veranderen.

Maar het Woord van God is beweeglijk, flexibel, in de goede zin van het woord. Want het gaat uit op de levende Adem van God. Het kiest in elke tijd en elke cultuur zijn eigen vormen en manieren, ook inzake de eredienst en de liturgie. Daar hoeven we niet van te schrikken of krampachtig op te reageren. Want zo'n God hebben wij in de Heilige Geest.

"Dus door te luisteren komt men tot geloof, en wat men hoort is de verkondiging van Christus." (Rom. 10:17)

Dat is de gouden regel voor de kerk van alle tijden. Dat woord betekent trouwens niet dat alles wat zichtbaar is voor de kerk uit de boze is. Denkt u maar aan de sacramenten, heilige en zichtbare tekenen en zegels, die God zelf heeft ingesteld om zijn beloften te verzegelen.

6. Visueel Woord

Afbeeldingen van mensen en dieren mogen we ook gebruiken om het woord van de Heer te verduidelijken. Net als voorbeelden. De plaatjes in de kinderbijbel zijn dan ook niet in strijd met het tweede gebod. Ook niet die plaatjes van de goede herder met zijn schapen, waarbij we zeggen: "Dat is de Heer Jezus."

Wat zouden we dove en slechthorende kinderen in de kerk van God en de Bijbel duidelijk kunnen maken, als we geen visuele hulpmiddelen zouden mogen gebruiken van God, tot in de eredienst aan toe?

Maar het is wel zo: 'Alleen wie hoort met zijn hart, die kan echt zien, God zien.' En horen met het hart kan alleen de Heilige Geest zelf ons leren. Daarvoor moeten we de Bijbel open doen. Daarvoor moeten we horen hoe Gods Woord in al zijn volheid en levendigheid wordt verkondigd. Het evangelie van een genadig God. Van de God, die zijn eigen Zoon zond om ons te redden. Het Woord van Christus.

Hoe belangrijk is het om de Bijbel in je eigen taal te kunnen lezen. Het is Bijbelzondag vandaag.

De Heer geeft aan zijn woord de centrale plaats, wanneer zijn volk samenkomt om Hem te vereren. Eredienst is woorddienst in alle veelvormigheid. Het Woord klinkt overal. In de bijbellezing, in de preek, maar ook in het zingen van psalmen, lofzangen en geestelijke liederen.

Dan spreken we elkaar immers ook zingend aan met Gods woord. We bedienen aan elkaar het evangelie van troost en bemoediging.

Alles is vervuld van Gods woord en wordt gedragen door het woord en de Geest van de levende God. Hij wil tot ons spreken en ons ook antwoord laten geven. Want zijn woord heeft weerklank bij ons gevonden. De Geest van Christus legt het ons op de lippen.

God laat zich gelden, als Hij ons komt opzoeken. Hij komt op bezoek bij zijn volk, telkens, wanneer zijn Woord wordt geopend. Wanneer de Schriften opengaan, op de kansel, aan tafel, in het catechisatie- en het verenigingslokaal. Dan spreekt God ons aan.

Wat komt er dan een gunst van God vrij. Wat een genade. Wat een krachten tot behoud van ons leven. Wat een zegen en wat een vrede.

"Welkom zijn zij die goed nieuws verkondigen," zegt Paulus Jesaja na. Het is het eigen evangelie van God. Daar kan een mens niet genoeg van krijgen.

Dat wil God aan de mensen graag geven. Daarin en daarmee wil Hij zijn christenen laten onderwijzen en in niets anders.

Gods woord spreekt voor zichzelf. Het spreekt ons aan met het doel, dat wij God vereren. Dat wij Hem trouw blijven in de lijn van de geslachten.

Dat betekent niet dat onze trouw de garantie is voor de trouw van ons nageslacht.

Dat zal zelf moeten kiezen, in verbondenheid met vorige generaties. Zoals u zelf hebt gekozen. Ja, omdat u gekozen bent door God, als volk van zijn verbond.

Wanneer van geslacht op geslacht het verbond wordt vernieuwd, dan verbindt de Heer daaraan zijn zegen. Zijn zegen en zijn vrede tot in het verst denkbare geslacht.

Tot in eeuwigheid dus.

Amen.